

ТУПЧІЄНКО Л.С.,
кандидат
філософських наук,
професор

*Національний
авіаційний університет*

**ВАГОМІ
ЧИННИКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ**

Рецензія на монографію:
Сідак В., Валько І.
Мораль і безпека особи,
нації, держави.
Історико-філософські
нариси.
Монографія. –
К., 2001. – 221 с.

Під такою назвою наприкінці минулого року вийшла книга доктора історичних наук, професора В. Сідака та доктора філософських наук, професора І. Валька. Як на мене, це перша у вітчизняній літературі праця, в котрій зроблено спробу розкрити органічний зв'язок безпеки особи, суспільства і держави через дослідження проблеми єдності моралі і безпеки. Автори наголошують на тому, що усталене трактування безпеки як захист і відстоювання держави у вітчизняній історії обслуговувало цілком певну ідеологію – ідеологію тоталітаризму. Відповідно людина розглядалася як засіб утвердження і панування системи, що руйнувала особистість, розтлівала її мораль, позбавляла духовної самостійності. Звідси, як наслідок, – формування з людей безликої, слухняної, примітивної у своїх інтересах і потребах маси.

Така політика і практика не була винаходом чи дійсністю лише в царській Росії, комуністичному СРСР, але знайшла свій вияв і в країнах “демократичної” Європи, цивілізованої Америки, відсталих Азії та Африки.

Однак була і специфіка. Для України вона виявилася в тому, що її еліта, за винятком

періоду Київської Русі та доби козацько-гетьманської держави (XVI-XVIII ст.), зрадила свій народ, пішла в обслуговування інших націй і держав. Історична місія зберегти українську націю випала на долю селянства – найбільш чисельної верстви українського суспільства. У цих, за словами Т. Шевченка, “братів незрячих гречкосіів” в умовах царату, цесарства, московського панування був лише один спосіб самозахисту і забезпечення – збереження моралі, усних і письмових приписів батьків, традицій, цінностей, міфів і вірувань у власну кращу долю.

Саме народна мораль, заснована на дотриманні християнських заповідей, випробуваних століттями боротьби з поневолювачами норм спілкування і здоровий глузд як її останній прихисток допомогли вистояти мільйонам українців перед незмірною силою примусу, голодоморами, не втратити віру в себе і в майбутнє свого народу.

В. Сідак та І. Валько на конкретних історичних прикладах і документальних свідченнях змальовують весь драматизм української історії, яку, за гірко-справедливим висловом страждальця української ідеї В. Винниченка, “не можна читати без брону, без заспокійливого”.

Цілком логічно автори роблять висновок, що, зберігши себе як націю, українство не втратило і шанс відродження, утвердження власної держави. Але і тут дослідники змогли сказати власне, без перебільшення – оригінальне слово. Для них держава – це не тільки і не стільки апарат насильства, система органів управління, сукупність чиновництва, скільки і насамперед економічна, соціальна, духовна, історична спільність людей, певна територія, традиції, моральні і правові норми, зрештою – доля народу і країни.

Дотримуючись такого підходу, В. Сідак та І. Валько, переконують читача у тому, що таке розуміння держави притаманне справжній, а не номенклатурній еліті, тим, хто постійно і наполегливо запитує себе і роз’яснює всім іншим: Хто ми? Звідки? Куди йдемо? Де наша Вітчизна? Хто наші друзі і хто вороги? У чому сенс життя?

Відповіді на ці та по подібні питання в авторській редакції дають чіткий орієнтир у розумінні сучасної ситуації в Україні. Вистраждана у віках, подарована долею наша державність – це не місце облаштування номенклатури, не формально-атрибутивна ознака того, що вичерпався зміст національного і державного самовизначення українського народу. Навпаки, логікою фактів і образними порівняннями дослідники доводять, що саме у нерозривному зв’язку достойного життя людей, природної ідентичності нації і соціальної спрямованості держави полягає сенс, безпека та майбутнє України і всіх суцільних у ній.

Було б неправдою не сказати про деякі огріхи мовного (коректорського), стилістичного характеру, не завжди охайну верстку видання. Сподіваємося, це буде враховано у підготовці другого видання інтересної і корисної книги. Тим більше, що вона видрукувана накладом аж у 500 примірників.

Надійшла до редакції 15.03.2002